

13. FEDERALE ARCHIEFFONDSEN VAN DE S.P.

De historici, gespecialiseerd in de geschiedenis van de arbeidersbeweging, hebben lang moeten wachten op de ontsluiting van de archieffondsen in hun domein. De laatste twee jaar is daarin een hoopvolle verandering gekomen. Samen met de oprichting van het Archief en Museum van de Socialistische Arbeidersbeweging (A.M.S.A.B.) voor de Vlaamse regio, schijnen ook onze Franstalige broeders in gang geschoten te zijn. Vandaag verschijnt immers de 3e catalogus van archieffondsen, uitgegeven door de Louis de Brouckère-stichting (1). De eerste twee catalogi inventariseerden archieffondsen van een bepaalde persoon, nl. van Isabelle Blume en van Max Buset, bewaard in de centrale zetel van de PS te Brussel. Met de derde inventaris breidt men de opzoekingen uit van de hoofdstad tot de partijfederaties in de provincie. Die hebben altijd een eersterangsrol gespeeld - en dat doen ze nog - in het partijleven, vanwege de grote autonomie die hen in de partijstatuten t.o.v. de nationale instanties toegekend wordt.

In hun lokalen liggen waardevolle archieffondsen bedolven, die getuigen van de geschiedenis van de arbeidersbeweging aan de basis. Een ploeg van een viertal Franstalige historici komt de grote verdienste toe die fondsen niet alleen opgespoord te hebben, maar ze ook in een overzichtelijke inventaris toegankelijk gemaakt te hebben. Jean-Jacques Messiaen, Arlette Musick, Marianne Opdebeeck en Catherine Massange hebben de Brusselse en Waalse federaties afgeschuimd, waarbij ze op veel begrip en medewerking hebben kunnen rekenen vanwege de voorzitters en secretarissen der diverse federaties. Zij hebben het werk volgens een geografische oost-west

(1) Inventaire des fonds d'archives conservées dans les fédérations du Parti Socialiste. Bruxelles, Fondation Louis de Brouckère, 13 Boulevard de l'Empereur, 1982, 61 bl. (Catalogue, 3).

scheidingslijn verdeeld. De oost-groep omvat de federaties Dinant-Philippeville, Huy-Waremme, Liège, Luxembourg, Namur en Verviers. De west-groep bezocht de federaties Waals-Brabant, Brussel, Charleroi, Westhenegouwen, Soignies en Thuin.

Jean-Jacques Messiaen en Arlette Musick stonden in voor de inventaris van de oost-groep. De resultaten van hun opzoeken zijn uiteraard verschillend van federatie tot federatie, al naargelang de voorzitters en secretarissen behept waren met min of meer zin voor het bewaren van documenten. Zo bestaat er geen enkel spoor van archief meer in de federatie Huy. Te Dinant-Philippeville vonden zij nog enkele schaarse documenten, en in Luxembourg alleen nog stukken van na 1952. Die toestand laat zich gedeeltelijk verklaren door de vernietiging van alle archiefstukken bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog. Dikwijls is het totaal gebrek aan inzicht bij de verantwoordelijken van de waarde van documenten voor later, er echter ook de oorzaak van dat na verloop van tijd systematisch alles vernietigd werd - en wordt.

Te Liège, Namur en Verviers vonden onze historici veel terug. Misschien wel al te veel, want alle documenten zijn niet even belangrijk. Nochtans zijn ook de "onbelangrijke" stukken waardevol, omdat juist daaruit het leven van de federatie of afdeling kan gereconstrueerd worden, omdat uit kleine details hun hartslag kan blijken.

Een deel van de briefwisseling van vóór 1914, bewaard te Liège en te Verviers, laat toe de structuur van de BWP in haar beginjaren na te gaan. zij onthult de belangrijke rol van de plaatselijke arbeidersliga's. Bovendien werd er een aanzienlijk aantal brieven van belangrijke militanten, zoals Celestin Demblon (2), teruggevonden.

Voor de periode tussen de twee wereldoorlogen zijn vooral de notulen van Namur en Verviers interessant. Zij geven o.m. een idee van de administratieve en financiële organisatie van een partijfederatie : boekhouding, inwendige discussies, benoemingen en keuze van de kandidaten voor de gemeenteraads-

(2) 1859-1924. Onderwijzer, gemeenteraadslid te Liège, volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Liège (1894-1924), vervangen door J. Merlot.

en parlementsverkiezingen.

Van de documenten uit de tweede wereldoorlog is niet veel overgebleven. Te Liège vindt men nog twee interessante dossiers met briefwisseling met Londen 1940-1945, en over de syndicale activiteiten tijdens de oorlog. De documenten zijn legio. Met betrekking tot de koningskwestie en de stakingen van 1960 zitten er tal van brochures, persknipsels en vlugschriften in de dossiers.

Terwille van de volledigheid valt ook aan te stippen dat er archiefmateriaal aanwezig is over internationale problemen, zoals de Spaanse en Hongaarse vluchtelingen en de Europese Gemeenschap.

Verschillende federaties hebben tenslotte lokale dagbladen en tijdschriften bewaard, zoals La Bataille (1907-1914), Le Métallurgiste (1910), Le Prolétaire (1921-1935).

Ook in het westelijk deel van Wallonië, verzorgd door Marianne Opdebeeck en Catherine Massange, is de toestand van de archieffondsen verschillend van federatie tot federatie.

Het merendeel der nog bestaande fondsen dateert van na de tweede wereldoorlog. Nochtans is er hier en daar nog wat overgebleven van vóór 1940. De federatie Soignies bezit interessante handgeschreven verslagen van haar vergaderingen van 1905 tot 1940. De federatie Westhenegouwen heeft haar jaarlijkse morele verslagen bewaard van 1922 tot 1938, en voor de Borinage bestaan nog de verslagen van de vergaderingen der gemeenteraadsleden van het arrondissement van 1921 tot 1935 (3). Het slechtst er aan toe zijn de archieffondsen van de federatie Waals-Brabant. Ook voor deze regio zijn belangrijke lokale dagbladen bewaard gebleven : de Egalité van Westhenegouwen (1909-1914 en 1919-1935), l'Eclairer van Soignies (1945-1946) en de Jean Prolo van Waals-Brabant (1948-1968).

(3) De vroegere archieven van de Borinage (1891-1939) werden eerder reeds door toedoen van collega Jean Puissant, gemicrofilmeerd en ter beschikking gesteld in het Algemeen Rijksarchief.

Uit dit alles blijkt dat ook in het Waalse landsgedeelte slordig werd omgegaan met het zo kostbare patrimonium van onze arbeidersbeweging. Gelukkig schijnt daar nu een punt achter gezet te zijn, niet in het minst door de dynamische inzet van een aantal jonge historici.

Denise DE WEERDT

Overgenomen uit Socialistische Standpunten, jg. 30,
1983, nr. 2, pp. 41-42.